

Nr 119.

Utlåtande i anledning av väckt motion om förbättrade pensionsförmåner för vissa sjömän.

(5:e avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Lindberg* väckt motion (II: 409) har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande möjligheten att förbättra pensionsförmånerna från handelsflottans pensionsanstalt för sjömän, vilka tjänstgjort under mer avsevärd tid i svensk sjöfart under ettdera eller båda världskrigen, och härom om möjligt framlägga förslag till 1955 års riksdag.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet hänvisa till motionen.

Över förevarande motion har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttrande avgivits av *kommerskollegium*, som hört direktionen över handelsflottans pensionsanstalt.

Direktionen över handelsflottans pensionsanstalt har anfört följande.

Såsom bakgrund till den fråga remissen avser vill direktionen särskilt framhäva det i motionen åberopade uttalande, som i debatt i andra kammaren den 28 juni 1948 gjordes av dåvarande chefen för handelsdepartementet, vilken yttrade följande ord:

»Jag förmodar att det knappast behöver sägas, att det väl icke finns någon grupp av produktivt arbetande människor i detta land, som det svenska samhället har tagit så litet vård om som sjömännen. Det kanske icke heller behöver sägas, att vårt folkhushåll och vår folkvälfärd särskilt under kritiska tider äro mera beroende av sjömännen än av kanske någon annan grupp i vårt land. För mig, som under min tid som folkhushållningsminister haft särskild anledning att på ett mycket intimt sätt och på ett sätt som väl lat mig mycken oro följa sjömännens insatser under den senaste krisen, har det känts som en angelägenhet av mycket stor vikt att i den mån jag kan bidra till att de försummelser det svenska samhället visat gentemot sjömännen skola kunna i någon mån börja gottgöras.»

Detta uttalande hade i första hand avseende å det då föreliggande förslaget om förbättring av sjömännens pensioneringsförhållanden, framlagt i betänkande den 17 januari 1948 av 1947 års sjömanspensionsutredning. Efter angivande av skälen till att nämnda fråga ej förelagts 1948 års riksdag, uttalade departementschefen sin förhoppning om att »det icke skall dröja så många månader innan förslaget skall kunna framläggas för riksdagen, så att man får det jämförelsevis ringa belopp som krävs för att få till stånd en lösning i huvudsak i enlighet med det förslag, som den verkställda utredningen har anvisat».

Den vid 1943 års riksdag antagna lagen om avgifter för sjöfolks pensionering (SFS 516/1943) hade lagt grunden till en obligatorisk tjänstepensionering för sjömän. Den reformering av sjömännens gamla pensionsväsende som härigenom kom till stånd avsåg främst manskapet, vilket i motsats till befälet inom storsjöfarten icke fått pensionsfrågan ordnad i kollektivavtal med redarna. De finansiella förutsättningarna för reformen skapades genom höjning av den egna pensionsavgiften för manskapet från 1 till 6 procent av hyran, genom uttagande av redarna av en särskild avgift för manskap å 3 1/2 procent, s. k. redareavgift, och genom ökning av statens bidrag till pensioneringen. Beträffande konstruktionen av pensionerna (det var endast fråga om ålderspensionering för sjömännen själva; till ånkor skulle liksom förut utgå understöd från sjömanshusen) hör i detta sammanhang nämnas, att enligt det i anslutning till lagen utfärdade nya reglementet för handelsflottans pensionsanstalt (SFS 42/1944) tjänstepensionen består *dels* av s. k. hyresavgiftspension, som är helt grundad på sjömännens egna avgifter och beräknas enligt försäkringsmatematiska grunder, *dels* av tilläggspension, som finansieras genom redarnas och statens bidrag och beräknas efter tjänstetid. Nu berörda bestämmelser trädde i tillämpning den 1 juli 1944.

Alldenstund pensioneringen till väsentlig del grundades på försäkrings- tekniska principer och som följd därav inflytande inkomster under uppbyggnadstiden fingo till mycket stor del fonderas, kunde verkningarna av den genomförda reformen först på längre sikt göra sig märkbara i ökade pensionsförmåner. I fråga om de sjömän, som redan uppnått pensionsåldern den 1 juli 1944, hade för övrigt reformen ej alls någon betydelse; för dem skulle de äldre bestämmelserna fortfarande gälla. Hit hörde hela pensions- tagarestocken den 1 juli 1944 med det stora flertalet av pensionsberättigade sjömän, som tjänstgjort under första världskriget. Om den stannade vid de 1943 beslutade åtgärderna, kunde reformen ej heller väntas bli av större betydelse för de äldre av de under andra världskriget tjänstgörande sjömännen. Huru obetydlig den omedelbara ökningen av pensionerna blev, om man utgår från årsmedeltalsbelopp, visas av det i motionen å s. 9 intagna stapel- diagrammet: för budgetåret 1943/44 — året före reformens genomförande — 229 kronor och för de efterföljande närmaste två budgetåren resp. 243 och 246 kronor (eftersom beloppen äro så låga, kanske tydligare än som skett i texten till diagrammet behöver påpekas, att det rör sig icke om månadsbelopp utan om årsbelopp).

Sådant var läget då — efter andra världskrigets slut — initiativ till ny utredning i sjömännens pensionsfråga togs av 1947 års riksdag (motion II: 70, bankoutskottets utlåtande nr 31 och riksdagens skr. nr 147). Den av riksdagen begärda utredningen kom till stånd och resultatet framlades i det förut berörda betänkandet den 17 januari 1948 av 1947 års sjömanspensions- utredning. Dennas förslag om pensionsförbättring gick i huvudsak ut på följande.

Redareavgifterna skulle betraktas som individuella försäkringsavgifter i likhet med hyresavgifterna och tillsammans med dessa bilda grundval för försäkringstekniskt beräknade avgiftspensioner. Tilläggspensioner skulle utgå inom ramen för statsanslaget och beräknas efter tjänstetid. Då avgiftspensionerna först så småningom bleve av större betydelse, förutsattes att under en övergångstid viss pensionsfyllnad skulle utgå. Pensionsfyllnaden avsågs skola utgå först från fyllda 60 år och bestämmas sålunda att sjömanspensionen från nämnda ålder till fyllda 67 år för menig sjöman med lång tids tjänst skulle höjas upp till folkpensionsnivån; även vissa grupper

befäl och pensionstagare enligt äldre bestämmelser skulle erhålla pensionsfyllnad. För täckande av kostnaderna härför erfordrades ökat statsanslag. Förslaget avsågs skola förverkligas fr. o. m. 1948, och för första året beräknades kostnaden för pensionsfyllnaden till 800 000 kronor. Anslagsbehovet för detta ändamål skulle successivt minska och helt upphöra år 1971.

Det av 1947 års riksdag tagna initiativet och det härav föranledda utredningsförslaget torde väl ha åsyftat att påskynda utvecklingen. Resultatet blev emellertid det motsatta.

I 1949 års statsverksproposition (X ht s. 99 ff) redogjordes för remissbehandlingen av 1947 års sjömanspensionsutrednings förslag men förklarades att frågan ännu ej kunnat slutligt prövas. I 1950 års statsverksproposition (X ht s. 115 ff) förklarade departementschefen, att fastän starka skäl talade för en pensionsförbättring han av statsfinansiella skäl icke vore beredd tillstyrka att medel för ändamålet anvisades å riksstaten för nästa budgetår. I 1951 års statsverksproposition (X ht s. 99) uttalade departementschefen att han ansåge sig »för närvarande icke kunna framlägga förslag om förbättrad pensionering för sjömän på grundval av 1947 års sjömanspensionsutrednings betänkande i ämnet». Medan frågan om förbättring av sjömanspensioneringen sålunda var anhängig hos Kungl. Maj:t, kunde direktionen ej framlägga förslag som föregrepe ställningstagande till densamma. Den enda utväg direktionen för sin del fann stå öppen var att söka bevara pensionernas realvärde. Indextillägg å folkpensioner infördes år 1950 på grundval av det kvartalsvis fastställda s. k. pensionspristalet med 1946 som basår. Förslag om en motsvarande indexreglering beträffande sjömanspensionerna framlades av direktionen i underdånig skrivelse den 30 januari 1951. Skulle avsett tillägg utgöra kompensation för penningvärdets försämring, borde det givetvis utgå till samtliga som uppbyro sjömanspension. Direktionen bedömde emellertid läget så att statsanslag i sådan utsträckning icke vore att påräkna. Den inskränkte sig därför till att såsom ett huvudalternativ föreslå att indextillägget skulle begränsas till dem som icke fyllt 67 år. Sjömän med folkpension undantogs alltså. Kungl. Maj:t och riksdagen (prop. nr 127/1951, bankoutskottets utlåtande nr och riksdagens skr. nr 158) gingo på denna linje men i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag begränsades tillägget ytterligare sålunda att det icke utgick efter ett procenttal, som liksom i folkpensioneringen fastställdes kvartalsvis, utan efter ett procenttal, på förhand fastställt för helt år. Resultatet blev en eftersläpning. Det s. k. provisoriska tillägget å vissa sjömanspensioner kom sålunda att utgå under 1951 efter endast 15 procent, under 1952 efter 25 procent och först 1953 efter 35 procent. Det stora flertalet av pensionstagare enligt äldre bestämmelser blevo — på grund av att de redan uppnått folkpensionsåldern — nu återigen undantagna. Till denna grupp hör, som förut nämnts, huvudparten av pensionsberättigade sjömän som deltagit i första världskriget, och dessa erhöles således nu ej heller någon kompensation för den sedan 1946 inträdda minskningen av sjömanspensionens realvärde.

I 13 § instruktionen för pensionsanstalten (SFS nr 320/1944) föreskrives, att för 5-årsperiod skall av försäkringstekniskt och statistiskt sakkunnig person verkställas utredning, huruvida de för pensionsanstalten gällande pensioneringsföreskrifterna kunna anses svara mot de tillgångar och inkomster, över vilka anstalten för framtiden kan beräknas förfoga. Utredningens resultat med de förslag till åtgärder, vartill detsamma må kunna föranleda, skall av anstaltens direktion jämte eget yttrande överlämnas till Kungl. Maj:t.

Den nu återgivna föreskriften i instruktionen bör beaktas vad beträffar det i motionen omnämnda, av Kungl. Maj:t åt direktionen den 6 juni 1952 givna uppdraget att utarbeta förslag till »sådan förbättring av sjömanspensioneringen, som må kunna ernås med anlitande av till anstaltens förfogande stående medel». Utom vad härom sagts i motionen (s. 4) torde böra framhållas, att uppdraget i det väsentliga innebar samma sak som det som utan särskilt uppdrag ålegat direktionen att fullgöra jämlikt 13 § instruktionen. I denna avsedd statistisk och försäkringsteknisk utredning hade senast verkställts av 1947 års sjömanspensionsutredning i dess betänkande av den 17 januari 1948. Ny sådan utredning skulle sålunda i allt fall ha verkställts senast i slutet av 1952.

Redan före tidpunkten för meddelandet av nyssnämnda uppdrag hade emellertid Kungl. Maj:t upptagit frågan om dispositionen av överskottsmedlen från statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet såsom framgår av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, dagtecknad den 7 mars 1952 (nr 145/1952). Innan direktionen ingår på sitt förslag till pensionsförbättring enligt uppdraget av den 6 juni 1952, bör därför frågan om krigsförsäkringsöverskotten något beröras. Härvid kan direktionen åberopa den redogörelse och i huvudsak de synpunkter, som framlagts i förevarande motion, s. 4 ff, men torde därutöver få anföra följande.

I propositionen nr 145/1952 beröres icke frågan om eventuell andel i överskottsmedlen för sjömanspensioneringen, såvida icke även denna fråga åsyftats med uttalandet å s. 4 att ett antal framställningar andra än dem som avsåge välfärdsanordningar och sjöräddningen »behandlats i annat sammanhang eller eljest numera saknar aktualitet». Frågan om del av överskottsmedlen skulle kunna avsättas för att förbättra sjömanspensioneringen blev sålunda anhängiggjord hos riksdagen först genom de i anslutning till propositionen väckta motionerna, I: 438 och II: 528, vari bl. a. yrkades att sammanlagt 15 milj. kronor skulle avsättas till förbättring av sjöfolkets pensioner. Vad beträffar riksdagsbehandlingen så synes statsutskottet (utl. nr 212/1952) ha funnit sig icke kunna befatta sig med denna fråga med hänsyn till det förut berörda, den 6 juni 1952 meddelade uppdraget åt direktionen att utarbeta och till Kungl. Maj:t före den 1 oktober 1952 inkomma med förslag till förbättring av sjömanspensioneringen. Utskottet, vars utlåtande är dagtecknat den 18 november 1952, förklarade sig förutsätta, att proposition i ämnet komme att föreläggas nästa års riksdag och ansåg att »det under angivna förhållanden icke kan vara tillrådligt att nu reservera ett penningbelopp för denna pensionering». Med anledning av detta uttalande, som vann riksdagens gillande, torde det tillåtas direktionen att något närmare än som skett i nu förevarande motion lämna förklaring till att direktionen icke fullgjort sitt uppdrag inom den ursprungligen fastställda tiden.

Pensionsanstalten har en personal utom direktören av 3 personer, varav ingen i högre tjänsteställning än kontorist (vid tiden för uppdragets fullgörande kanslibiträde). Direktören saknar försäkringsteknisk kompetens, men viss begränsad möjlighet finns till försäkringsteknisk rådgivning (för detta ändamål stod till förfogande årligen endast 1 200 kronor, numera 1 440 kronor). Uppdragets fullgörande förutsatte, som närmare angivits i direktionens underdåniga skrivelse den 3 juli 1952 statistiska och försäkringstekniska undersökningar på ett tillräckligt stort primärmaterial (registert kort från samtliga 30 sjömanshus i riket). Pensionsanstalten fastställer icke såsom privata försäkringsanstalter sin ansvarighet genom s. k. premiereserv. För den skull är det ofrånkomligt att med vissa tidsmellanrum verkställa i viss mån motsvarande beräkningar. Uppdraget avsåg för

övrigt undersökning i vad mån nu och för framtiden påräkneliga inkomster möjliggjorde uppräknig av pensionerna. Givetvis kunde förslag härutinnan ej framläggas annat än efter en icke mindre ingående undersökning av hithörande förhållanden än den i 13 § instruktionen avsedda. Av vad nu anförts torde väl vara klart att det förslag, Kungl. Maj:ts avsåg, i händelse det skulle utarbetas inom pensionsanstalten och icke anförtros åt särskild sakkunnigutredning, krävde minst den tid som i senare fallet erfordrats. Medan utredningsarbetet pågick kom det för övrigt att i någon mån utvidgas, genom att direktionen på begäran under hand från vederbörande departement jämväl undersökte om eventuell mindre pensionsförbättring (utan ökat statsanslag) kunde beredas pensionstagare enligt äldre bestämmelser, vilken fråga krävde ytterligare statistiska och andra beräkningar.

Direktionens utlåtande med förslag angående pensionsförbättring inom ramen för de för anstalten tillgängliga medlen är dagtecknat den 17 november 1952. Det ingavs jämte utkast till författningstext och bilagor, innefattande statistiska och pensionstekniska undersökningar och utredningar, till vederbörande departement den 13 december 1952.

Förslaget utgick alltså ifrån förutsättningen att ökat statsanslag till pensioneringen icke skulle komma i fråga, och med hänsyn till direktiven hade direktionen ansett sig ej alls kunna ingå på frågan om eventuell andel i krigsförsäkringsmedlen. Det gick huvudsakligen ut på uppräknig av tilläggspensionerna för manskap, så långt detta med betryggande säkerhetsmarginal ansågs möjligt. Vad beträffar denna uppräknig fingo sjömannens hyresavgifter och av dem härrörande fondmedel helt lämnas ur räkningen, enär dessa avgifter grundade rätt till försäkringsmatematiskt beräknade pensioner. En förutsättning för att tilläggspensionerna skulle kunna ökas var att redareavgifterna, som till följd av utvecklingen väsentligt ökats, löpande finge disponeras för ändamålet; det kunde alltså icke komma i fråga att, såsom 1947 års sjömanspensionsutredning föreslagit, betrakta redareavgiften som en individuell försäkringsavgift. I betraktande av ökningen av redareavgifterna, delvis beroende av penningvärdets fall och i denna del nominell, delvis beroende på löneutvecklingen och ökning av handelsflottan, blev det möjligt att åstadkomma en rätt avsevärd uppräknig av tilläggspensionerna enligt 1944 års bestämmelser. Storleksordningen av förbättringen antydes av att årskostnaden för pensionerna (utom hyresavgiftspensionerna) beräknades för första året öka med omkring 650 000 kronor i förhållande till beräknad motsvarande kostnad i händelse förbättringen icke kommit till stånd (jfr diagrammet i motionen å s. 10). Eftersom några nya inkomstmedel icke skulle tillföras pensionsanstalten, förkortades icke övergångstiden till pensionsordningens slutliga genomförande; hyresavgiftspensionerna berördes som nämnts icke av förslaget. Den förbättring för pensionstagare enligt äldre bestämmelser som utan ökat statsanslag kunde ifrågakomma var mycket obetydlig; bl. a. fingo återigen de som uppnått folkpensionsåldern helt undantagas. Kostnadsökningen för förbättringen till vissa av de äldre pensionstagarna skulle sålunda redan efter tredje året nedgå till så obetydligt belopp som 10 000 kronor per år. I själva verket var förbättringen för dessa pensionstagares del närmast att likna vid en engångsförbättring.

Förslaget upptogs i Kungl. Maj:ts proposition nr 89 till 1953 års riksdag, med vissa smärre ändringar. Bl. a. skulle den ovan närmast som en engångsförbättring karakteriserade ökningen av vissa sjömanspensioner enligt äldre bestämmelser något ökas, likaså med anlitande av inkomstmedel som enligt grunderna för 1943 års pensionsordning avsetts för sjömän å vilka denna

pensionsordning vore tillämplig. Denna ökning var dock både finansiellt sett och eljest av föga betydelse.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen (XII ht s. 20) föreslagit att tillsvidare, i avbidan på särskild proposition i ämnet, skulle för budgetåret 1953/54 beräknas ett förslagsanslag av 1 630 000 kronor. Direktionen hade i sitt utlåtande förutsatt att statsbidraget skulle utgöra 1 600 000 kronor, men att för budgetåret 1953/54 — första året — skulle tillkomma förslagsvis 215 000 kronor till täckande av utav pensionsanstalten förskottade kostnader för dyrtidstillägg och provisoriska tillägg under första halvåret 1953. I propositionen (nr 89) förklarades emellertid att sistnämnda kostnad kunde rymmas inom anslaget å 1 600 000 kronor och upptogs anslaget för 1953/54 till sistnämnda belopp. Att det vid propositionens framläggande ej var fråga om att öka statens insats, torde ytterligare bekräftas av följande uttalande av företrädande departementschefen (s. 13): »I detta sammanhang vill jag emellertid framhålla, att en eventuell minskning av redarebidragen ej bör få tagas till intäkt för ökat statsbidrag.»

Vad beträffar riksdagsbehandlingen är att erinra om motionsledes (I: 377 och II: 469) väckta förslag om anvisande — utöver av Kungl. Maj:t åskade medel — dels av förslagsvis 215 000 kronor enligt pensionsanstaltens hemställan, dels av förslagsvis 400 000 kronor för utbetalande av engångsbelopp till vissa äldre pensionstagare. Dessa förslag vunno icke bifall hos riksdagen, som godkände propositionen. Kungörelse om ändring i 1944 års reglemente för handelsflottans pensionsanstalt utfärdades den 22 maj 1953 och trädde i tillämpning fr.o. m. den 1 juli 1953 (SFS 505/1953).

Eftersom remissen till handelsflottans pensionsanstalt av förevarande motion torde avse, att direktionen skall tillkännagiva sin uppfattning i frågan om huruvida en utredning i syfte att bättre tillgodose de sjömäns pensionsintressen, som tjänstgjort i vår handelsflotta under världskrigen, är påkallad, vill direktionen till vad ovan anförts föga en redogörelse för vissa omständigheter, som enligt direktionens mening tala för ökat bidrag till sjömanspensioneringen från statens sida.

Enligt Kungl. Maj:ts proposition den 7 maj 1943 med förslag till den lag om avgifter för sjöfolks pensionering, varå nuvarande pensionsordning grundas (prop. nr 239/1943 s. 29 ff), skulle i första hand sjömännen själva och deras arbetsgivare bidra till de ökade kostnaderna för pensionssystemets finansiering. Jämväl staten skulle lämna (ökat) bidrag. Den avvägning av pensionskostnaderna mellan sjöfolket, redarna och staten, som föreslogs i propositionen och varom representanterna för berörda parter voro fullt ense, innebar att redarna och staten skulle bidra med ungefär lika stora belopp, nämligen vardera med omkring 1 milj. kr. årligen, samt att de meniga sjömannens pensionsavgift skulle höjas från 1 till 6 procent. På grund av omläggning i fråga om tonavgifterna upptogs emellertid statsanslaget till 1,2 milj. kronor, samtidigt som statens årliga bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader minskades med 200 000 kronor; i stället skulle sjömanshusen få helt disponera tonavgifterna för änkeunderstöd. Detta förslag godkändes av riksdagen (bankoutskottets utl. nr 57, riksdagens skr. nr 288).

Under de första åren efter det att nya pensionssystemet börjat tillämpas var redarnas bidrag av den storleksordning, varmed räknats. Förutom »tonavgiftsandelen», uppskattad till 250 000 kronor, lämnade redarna budgetåren 1945/46 och 1946/47 bidrag i form av redareavgifter för manskap med respektive 746 000 och 845 000 kronor. Statens bidrag under samma budgetår utgjorde respektive (1 361 000 — 200 000 =) 1 161 000 kronor och (1 394 000 — 200 000 =) 1 194 000 kronor; bidraget översteg det beräknade

beloppet (1 milj. kronor) beroende på tillkomna kostnader för dyrtidstillägg åt äldre pensionstagare, å vilka den nya pensionsordningen icke var tillämplig. Under nu nämnda båda budgetår voro alltså redarnas och statens bidrag av samma storleksordning. Därefter inträdde emellertid successivt en förskjutning beroende på ändrat penningvärde, löneutvecklingen samt ökning av handelsflottan.

Budgetåret 1951/52 och senast förflutna budgetår 1952/53 visa en annan bild. Det förra budgetåret utgör redarnas bidrag, jämte den till 250 000 kronor uppskattade »tonavgiftsandelen», redareavgifter å 1 598 000 kronor, sammanlagt 1 848 000 kronor, medan statens bidrag uppgår till (1 473 000 — 200 000 =) 1 273 000 kronor. Budgetåret 1952/53 utgör redarnas bidrag (250 000 + 1 710 000 =) 1 960 000 kronor, medan statens bidrag utgör (1 542 000 — 200 000 =) 1 342 000 kronor. Staten svarar visserligen dessutom för administrationen (avlönings- och omkostnadsanslagen för pensionsanstalten äro för innevarande budgetår upptagna till resp. 48 700 och 6 600 kronor). Även med beaktande härav är statens bidrag sålunda nu ej längre av samma storleksordning som redarnas bidrag. För att fullständiga bilden kan nämnas, att sjömannens egna avgifter — hyresavgifter om 6 % för manskap och 1 % för befäl — under senast förflutna budgetår uppgingo till 3 581 000 kronor och att avkastningen å fonderade pensionsmedel utgjorde 1 399 000 kronor.

Utvecklingen och nuvarande läge beträffande finansieringen åskådliggöras genom det stapeldiagram i färgfotografi, vilket såsom bilaga fogas till detta yttrande.¹

När det gäller frågan om statens insatser för vår sjömanspensionering torde det, såsom framhålles i motionen, ligga nära till hands att göra en jämförelse med den i Norge efter andra världskrigets slut genomförda sjömanspensioneringen (innefattande full pensionsförsäkring såväl för manskapet som även för befålet, för vilket i motsats till vad fallet är i vårt land pensionsförsäkring icke genomförts på kollektivavtalsvägen). Exempel av texten till Lov av 3 december 1948 om pensjonstrygd for sjømenn bilägges här. Under kapitel VIII. Dekning av utgiftene finns i § 32 bestämmelser angående grundfonden (186 milj. n. kr., se motionen s. 5 och bilaga s. 8).

Hurusom omregleringen av äldre pensioner enligt särbestämmelserna i kungörelsen nr 505/1953 delvis är helt otillfredsställande visas av de i motionen å sid. 7 anförda tvenne exemplen. Beträffande den tid vederbörande tjänstgjort under krigsförhållanden torde det vara riktigare att för första världskriget räkna med tiden 1 augusti 1914—31 december 1918 och för andra världskriget med tiden 1 september 1939—31 december 1945. I så fall har befälhavaren att åberopa en tjänstetid under krigsförhållanden å sammanlagt 117 månader och båtsmannen är som anmärkts i motionen icke något typpfall. Exemplet från befälsklass enligt de äldre bestämmelserna är visserligen i förevarande fall extremt, men är icke något undantagsfall. — Slutligen bör påpekas, att å s. 2 st. 3 motionen skall stå 1928 års pensionsförsäkringskommitté (ej 1938 års).

Av den ovan lämnade redogörelsen torde ha framgått att det, sedan 1947 års sjömanspensionsutrednings förslag avförts från dagordningen, icke anorledes än i riksdagsmotioner och dessas behandling varit fråga om att staten skulle öka sitt bidrag till sjömanspensioneringen. Denna fråga torde icke kunna sägas hittills ha varit föremål för saklig prövning av riksdagen. Detta antagande torde bekräftas dels av vad statsutskottet i sitt utlåtande nr 212/1952 anført med anledning av de i anslutning till propositionen an-

¹ Här ej återgivet.

gående överskottsmedlen å krigsförsäkringen väckta motionerna, dels av det uttalande, som i debatten i andra kammaren den 26 november 1952 gjorts av den som förde utskottets talan i fråga om sjömanspensioneringen (se nu förevarande motion s. 6).

Vidare torde redogörelsen ha visat, att sjömännens pensionsfråga icke i nuvarande läge kan anses ha fått en tillfredsställande lösning.

Under åberopande av vad som anförts tillstyrker direktionen för sin del livligt att utredning snarast möjligt kommer till stånd rörande möjligheten att förbättra pensionsförmånerna från handelsflottans pensionsanstalt för sjömän, vilka tjänstgjort under mer avsevärd tid i svensk sjöfart under ettdera eller båda världskrigen.

Kommerskollegium har anfört följande.

Uti direktionens utförliga yttrande har den fråga motionen avser — förbättring av pensionsförmånerna för äldre sjömän som deltagit i den svenska sjöfarten under de båda världskrigen — blivit insatt i sitt sammanhang och i övrigt belyst på ett klagörande sätt. Det framgår sålunda tydligt, att ifrågavarande äldre sjömän i följd av pensionssystemets konstruktion icke fått någon nämnvärd del i de i olika hänseenden mycket glädjande förbättringar som sjömanspensioneringen undergått, främst genom 1943 och 1953 års regleringar. Särskilt i betraktande av den under världskrigen tjänstgörande sjömannens för vårt lands säkerhet och försörjning utomordentligt betydelsefulla insatser, finner kollegium detta förhållande beklagligt och otillfredsställande. Kollegium anser det fördenskull väl befogat att den genom motionen föreslagna utredningen snarast möjligt kommer till stånd och får alltså tillstyrka bifall till motionen.

Utskottet. I den föreliggande motionen, liksom i det däröver avgivna yttrandet från direktionen över handelsflottans pensionsanstalt, har ingående belysts de faktorer som äger samband med frågan om pensionering av sjömän, som deltagit i den svenska sjöfarten under ettdera eller båda världskrigen. Att denna kategori av sjöfolket i stort sett ställts utanför de förbättringar av sjömanspensioneringen, som genomförts åren 1943 och 1953, sammanhänger, såsom påpekats, med pensioneringssystemets utformning. Självfallet måste det emellertid ur denna personalgrupps synpunkt te sig otillfredsställande, att densamma — trots de mycket betydelsefulla insatser, som utförts av de under världskrigen tjänstgörande sjömännen — inte blivit delaktig av pensionsförbättringarna i fråga.

Det i motionen framförda kravet på en undersökning rörande möjligheterna att ernå en förbättring i någon form av denna sida av sjömanspensioneringen kan därför inte fränkännas fog, och utskottet vill för sin del inte motsätta sig att en förutsättningslös utredning kommer till stånd i syfte att så allsidigt som möjligt få klarlagt i vad mån utrymme för en vidgad pensionering för denna grupp av sjöfolket kan förefinnas.

Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må, med bifall till motionen II: 409, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande möjligheterna att förbättra pensionsförmånerna från handelsflottans pensionsanstalt för

sjömän, vilka tjänstgjort under mera avsevärd tid i svensk sjöfart under ettdera eller båda världskrigen, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 7 maj 1954.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Iwar Anderson, Leander, Gillström, fröken Andersson, herrar Alfred Nilsson, Näsström, Pålsson, Ragnar Persson, Edvin Thun, Bergman, Sunne och Bengtson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Ward, Malmborg i Skövde, Andersson i Malmö, Lindholm, Rubbestad, Åkerström, fröken Elmén, herrar Petterson i Degerfors, Jansson i Kalix, Kyling, Gustafsson i Stockholm, Birke, fröken Vinge, herr Svensson i Stenkyrka och fröken Ager.